

Kraków, 21.05.2020 r.

PROPOZYCJA UTWORZENIA NOWEGO PRZEDMIOTU WOLNEGO WYBORU
W RAMACH PRACOWNI KONSERWACJI I RESTAURACJI MALOWIDEŁ NA DREWNIĘ,
KATEDRA KONSERWACJI I RESTAURACJI MALOWIDEŁ SZTALUGOWYCH,
WYDZIAŁ KONSERWACJI I RESTAURACJI DZIEŁ SZTUKI

Nazwa przedmiotu:

KONSERWACJA STRUKTURALNA MALOWIDEŁ TABLICOWYCH

Prowadzący: dr Aleksandra Hola

Na wniosek dr Aleksandry Holi podjęta została inicjatywa utworzenia nowego przedmiotu wolnego wyboru w ramach ww. struktury Wydziału. Koncepcja ta została przedstawiona i wsparta uchwałą Rady Wydziału Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki ASP w Krakowie na posiedzeniu w dn 20.02.2020 r.

1. PODSTAWY INICJATYWY

- Problematyka zaawansowanej, kompleksowej stabilizacji i strukturalnego wzmocnienia malowideł tablicowych jest rozwijana w Pracowni Konserwacji Malowideł na Drewnie od lat 90. (głównie przez mgra Grzegorza Kosteckiego po powrocie z konferencji zorganizowanej przez J. Paul Getty Institute w roku 1995), niemniej bardziej skomplikowane prace były realizowane jedynie w ramach prywatnej działalności lub pomocy przy pracach magisterskich. Wypracowany i zweryfikowany w praktyce, intensywny program wykładów i ćwiczeń Pracowni Konserwacji Malowideł na Drewnie w ramach zajęć ze studentami IV i V roku oraz specyfika pracy nie pozwalają na wydzielenie bloku w ramach którego dogłębnie omawiany [i praktykowany] byłby temat konserwacji strukturalnej).
- W latach 2011-2016, dzięki grantom z Fundacji Getty'ego (taka możliwość otworzyła się w ramach projektu *Panel Painting Initiative*, w którym Wydział Konserwacji i Restauracji

Dzieł Sztuki wziął udział) dr Aleksandra Hola miała okazję odbyć intensywny kurs i rozwijać swoją wiedzę w zakresie strukturalnej konserwacji malowideł tablicowych (→ zał. 1: CV). Oprócz zdobytego doświadczenia liczne staże zagraniczne zaowocowały nawiązaniem kontaktów z konserwatorami na świecie zajmującymi się tą problematyką.

- Podjęty przez dr Holę temat, nawet po słynnej inicjatywie Fundacji, Instytutu Konserwacji i Muzeum Getty'ego okazał się nadal niezgłębiony, a zainteresowanie realizacjami i zapotrzebowanie na podstawową i szczegółową wiedzę w tym zakresie są nawet pośród doświadczonych profesjonalistów - bardzo duże.
- Od maja 2018 roku dr Hola jest członkiem siedmioosobowego prezydium ENCoRE (European Network for Conservation and Restoration Education). Jednym z głównych zagadnień jest analiza programów nauczania realizowanych przez 43 europejskie uczelnie członkowskie. Nie ulega wątpliwości, iż kompleksowe przygotowanie przyszłych konserwatorów do podejmowania wyzwań związanych ze wszystkimi etapami prac przy złożonych technologicznie obiektach zabytkowych i dziełach sztuki jest jedyną słuszną drogą, niemniej szczególnie doceniane są również uczelnie, które oprócz tego dają możliwość doskonalenia wybranej, wąskiej dziedziny (np. Akademia Sztuk Pięknych w Wiedniu za konserwację instrumentów muzycznych czy Akademia w Kopenhadze za konserwację skóry i pergaminu). Według naszego rozeznania jedynie (na poziomie uniwersyteckim) uczelnie w Kolonii rozwija szczegółowo prezentowane w niniejszym piśmie zagadnienie (w październiku 2019 zgłosiła się do dr Holi studentka Cologne Institute of Conservation Sciences z pytaniem o możliwość realizacji pracy magisterskiej związanej ze strukturalną konserwacją malowideł tablicowych pod jej kierunkiem).
- Od 2014 roku, w porozumieniu z prof. Grażyną Korpala, w ramach cyklu wykładów dla studentów IV-roku prowadzonych przez Pracownię Konserwacji Malowideł na Drewnie, dr Hola omawiała współczesne możliwości strukturalnej stabilizacji osłabionych malowideł tablicowych. Uczestnicząc w przeglądach na koniec semestru i egzaminach na koniec roku akademickiego zauważyliśmy, że wybiórcze (na ile pozwalał czas) zapoznanie studentów z niekiedy bardzo złożonym problemem nie przynosi oczekiwanych rezultatów – wręcz przeciwnie – większość pytanym proponowała stosowanie prezentowanych metod bez dogłębnego zrozumienia mechanizmów ich działania, co w praktyce mogłoby zdecydowanie stanowić zagrożenie dla obiektów zabytkowych lub być co najmniej bezcelowe.

2. WSTĘPNY PLAN REALIZACJI PRZEDMIOTU: KONSERWACJA STRUKTURALNA MAŁOWIDEŁ TABLICOWYCH

A. OGÓLNE ZAŁOŻENIA

- Ze względu na podejmowaną problematykę – rozległą, wymagającą zarówno podstaw teoretycznych z zakresu mechaniki drewna, reologii tego materiału w nawiązaniu do jego budowy strukturalnej i powinowactwa do wody oraz wpływu ruchów podobrazii na zaprawę i warstwę malarską, jak i umiejętności praktycznych – pracy z narzędziami stolarskimi i precyzyjną obróbką drewna, a z drugiej strony – podjęcie tematu wybiórczo traktującego problem konserwacji malowideł tablicowych, przedmiot miałby być realizowany w ramach Pracowni Konserwacji Malowideł na Drewnie (dla przykładu, obiekty konserwowane w ramach ćwiczeń z przedmiotu „Konserwacja i restauracja malowideł na drewnie“i wymagające bardziej skomplikowanych zabiegów niż klejenie pęknięć czy rekonstrukcja brakujących fragmentów podobrazii byłyby przedmiotem zadań w ramach ćwiczeń z nowego przedmiotu, a efekty prac byłyby jedynie szczegółowo omawiane z pozostałymi studentami).
- Strukturalna konserwacja malowideł tablicowych jest ściśle związana z budową podobrazii – wyodrębniony przedmiot mógłby stanowić wsparcie również dla Katedry Technologii i Technic Malarskich w odpowiednim przygotowaniu podobrazii do zadań technologicznych (wraz z omówieniem wyboru materiału, sposobu łączenia, a także opracowywania ręcznego i mechanicznego desek).

B. WSTĘPNY PLAN FUNKCJONOWANIA

- **W ramach nowego przedmiotu realizowane byłyby zajęcia (wykłady i ćwiczenia) wolnego wyboru dla studentów V roku na kierunku Konserwacja Malarstwa (1 kurs - łącznie 2 semestry).**
- **Zajęcia (4 godziny lekcyjne tygodniowo) planuje się realizować w semestrze zimowym w czwartki 9.00-12.00 (czas przewidziany w planie na przedmioty wolnego wyboru) oraz w semestrze letnim w środy 9.00 - 12.00 (lub w innym dogodnym terminie (do uzgodnienia z grupą zainteresowanych studentów) np. w piątki 15.00 - 18.00).**

C. WSTĘPNY PROGRAM ZAJĘĆ

- Blok teoretyczny składałby się z wykładów uzupełniających wiedzę zdobytą przez studentów w ramach zajęć z materiałoznawstwa oraz konserwacji malowideł na drewnie o zagadnienia związane z:
  - mechaniką drewna,
  - reologią tego materiału w nawiązaniu do jego budowy strukturalnej i powinowactwa do wody,
  - wpływu ruchów podobrazii na zaprawę i warstwę malarską,
  - budową podobrazii oraz identyfikacją śladów historycznych i współczesnych narzędzi stosowanych do obróbki drewna,
  - historycznymi i współczesnymi metodami wzmocnień i stabilizacji podobrazii drewnianych,
  - impregnacją wzmacniającą strukturę drewna (rozszerzenie materiału realizowanego w ramach konserwacji i restauracji malowideł na drewnie),
  - konserwacją prewencyjną: prawidłową oprawą malowideł tablicowych, transportem, ramami mikroklimatycznymi.

- Blok ćwiczeniowy składałby się z zadań uzupełniających umiejętności praktyczne zdobyte przez studentów w ramach zajęć z technologii i technik malarskich oraz konserwacji i restauracji malowideł na drewnie o zagadnienia związane z:
  - pracą z ręcznymi narzędziami stolarskimi (omówienie możliwości, przygotowania do pracy [ostrzenie], sposobu efektywnego i bezpiecznego użytkowania),
  - pracą narzędziami mechanicznymi (jedynie pokaz przez prowadzących),
  - różnymi metodami klejenia i naprawy podobrazii drewnianych, a także uzupełniania ubytków drewna (nieznaczne rozszerzenie programu realizowanego w ramach konserwacji i restauracji malowideł na drewnie), opcjonalnie – w ramach tego bloku: przygotowywanie podobrazii do zadań realizowanych w Katedrze Technologii i Technik Malarskich,
  - usuwaniem wcześniejszych konstrukcji mających negatywny wpływ na stan zachowania podobrazia,

- wykonywaniem nowych konstrukcji stabilizujących (również na atrapach umożliwiających zrozumienie mechaniki działania systemu),
- bezpieczną oprawą obiektów,
- wykonywaniem ram mikroklimatycznych.

3. WYMAGANIA KADROWE I MATERIALNE, PUNKTY ECTS

- **Osobą prowadzącą przedmiot byłaby dr Aleksandra Hola i współpracowałaby z mgr. Grzegorzem Kosteckim. Pierwszy, próbny kurs prowadzony byłby w semestrze zimowym w ramach nadgodzin (2 x 2 godz. lekcyjne / tydz.), w semestrze letnim - zamiast 2 godzin przewidzianych w pensum na zajęcia z IV rokiem w Pracowni Konserwacji Malowideł na Drewnie.**

(Koszt prowadzenia zajęć: na dzień 20.01.2020 r. stawka godzinowa starszego wykładowcy i adiunkta z tytułem doktora (nadgodziny pracowników ASP) wynosi brutto 70 zł. W semestrze zimowym przewiduje się ok. 15 zajęć x 4 x 70 zł = 4.200 zł)

- **Ze względu na działalność w ramach jednej Pracowni przedmiot byłby realizowany w pomieszczeniach przydzielonych Pracowni Konserwacji Malowideł na Drewnie.**
- **W ramach realizacji zajęć planuje się korzystać ze sprzętu i narzędzi zakupionych w ramach grantu *Krakow Kulmbach Project* (doposażono wówczas Pracownię Konserwacji Malowideł na Drewnie w narzędzia i sprzęt o łącznej wartości ok. 35 tys. zł).**
- **Wymagania materiałowe: drewno lipowe, drewno świerkowe, drewno jesionowe, kleje naturalne, masy epoksydowe, wypełniacze mas (łączna wartość zapotrzebowania do realizacji pierwszego kursu (2 semestry): ok. 3 tys. zł – materiały za tą kwotę zakupione zostaną przez Stowarzyszenie Kon-Federacja (Akademia nie będzie obciążona tym wydatkiem).**
- **Studenci zapisani na przedmiot wolnego wyboru otrzymaliby analogicznie do innych zajęć tego typu (Ochrona i Konserwacja Archiwalnych Materiałów Fotograficznych, Witraż i Szkło, Konserwacja i Restauracja Malowideł na Podłożu Papierowym) 1w punkt ECTS/semestr.**
- **Ze względu na duże zainteresowanie tematem strukturalnej konserwacji malowideł na drewnie wśród pracowników innych uczelni, muzeów i prywatnych konserwatorów oraz dobrym kontaktem z kilkoma ekspertami w tej dziedzinie na świecie, w ramach nowej**

działalności planuje się organizować płatne, kilkudniowe warsztaty prowadzone przez pracowników i zaproszonego eksperta.